

Saana Rautio

Hevoslomitusten kehittäminen

Opinnäytetyö

Syksy 2016

SeAMK Elintarvike ja maatalous

Agrologi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Elintarvike- ja maatalous

Tutkinto-ohjelma: Agrologi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Kotieläintuotanto

Tekijä: Saana Rautio

Työn nimi: Hevoslomitusten kehittäminen

Ohjaaja: Juhani Suojaranta

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 39

Liitteiden lukumäärä:1

Opinnäytetyön tarkoitus oli perehtyä hevoslomitukseen, siihen ovatko alan yrittäjät tyytyväisiä kunnalta saamaan lomituspapua ja ovatko lomittajat ammattitaitoisia.

Hevoslomitusta on tiloilla tapahtuvaa lomitusta. Lomituspapuiden työntekijä, eli kunnan lomittaja pyrkii parhaalla mahdollisella tavalla hoitamaan yrityksen työtehtävät yrittäjän ollessa lomalla. Lomittajan työtehtäviin kuuluu yleensä hevosten ruokinta, terveydentilan tarkkailu sekä hevosen yleinen hoito, karsinoiden siivoaminen, tallin puhtaanapito ja muut päivittäin tapahtuvat työt.

Suomessa on tällä hetkellä noin 75 000 hevosta, ja yritystoimintaa harjoitettavia taljeja on noin 3000. Määrä on kasvussa ja hevosalan yrittäjiä tarvitaan jatkossakin. Hevoslomitusten piiriin tulee ympäri maata lisää taljeja, koska vuonna 2011 loma-oikeutettujen tallien hevoslukumäärää laskettiin 12 hevosesta 8 hevoseen. Yrittäjällä on siis tällöin oltava vähintään 8 hevosta yrityksessään sekä vaaditun pelto pinta-alan tulee täytyä. Näiden ehtojen täytyessä yrittäjä voi hankkia MYEL-vakuutuksen, jolloin tämä oikeuttaa hänet vuosilomaan ja sijaisapulomitukseen. Tällöin yrittäjä saa käyttöönsä vuodessa yhteensä 26 vuosilomapäivää, jotka ovat yrittäjälle maksuttomia. Sijaisapulomitusta voidaan käyttää, kun yrittäjä itse on kyvytön huolehtimaan tilan töistä, jolloin lomittaja voidaan ottaa hoitamaan tilan töitä.

Haastattelujen lopputuloksista voi päätellä, että lomittajien lisäkoulutusta ja perehdyttämistä pitäisi pyrkiä lisäämään. Haastatteluista nousi esille myös, että yrittäjät hankkivat helpommin itse lomittajan lomajaksoille, kuin turvautuvat lomatoimistosta saatavan lomittajan ammattitaitoon. Lomittajille pitäisi pyrkiä järjestämään enemmän koulutusta ja valmistelemaan heitä hevoslomitukseen.

Avainsanat: Hevosyrittäjä, lomaoikeus, hevoslomitusta, hevosstallin päivittäiset työt

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Food and Agriculture

Degree programme: Agriculture and Rural Enterprises

Specialisation: Animal husbandry

Author/s: Saana Rautio

Title of thesis: Developing vacation replacement service for horse farms

Supervisor(s): Juhani Suojaranta

Year: 2016

Number of pages: 39

Number of appendices: 1

The purpose of this thesis was to take a look at substitution in horse ranches, to find out if the entrepreneurs are satisfied with the substitution that is available from the municipality and if the substitute personal are competent.

The horse ranch substitution happens on the farm. The employee of the stand- in service, the substitute from the municipality aims at the best possible way to get the work at the farm done when the entrepreneur is on holiday. The work assignment of the substitute usually includes feeding the horses, observance of the health and the usual care of horses as well as cleaning up the stable, sanitation of the stall and all the other daily duties.

There are approximately 75,000 horses in Finland nowadays and circa 3000 stables that are training business. The amount is increasing and entrepreneur will be needed in the future too. There will be more stables in the domain of the horse substitute, because the amounts of the horses in a stable which qualify for vacation substitution were decreased from 12 to 8. That means that the entrepreneur must have at least 8 horses in his company as well as the required field area. When these terms are fulfilled, then the entrepreneur acquires an MYEL- insurance (MYEL= the Farmers' Pensions Act). The insurance allows the entrepreneur to have annual leave with substitute assistance. The farmer is entitled to an annual leave of 26 days, which are free of charge for the entrepreneur. The substitute assistance can be used when the entrepreneur is incapable to take care of the work on the farm and in that case the stand-in completes the work.

According to the results of interviews it can be inferred that further education and orientation should be sought to increase. From the interviews it became apparent that the entrepreneurs prefer finding a stand- in for the holiday period by themselves rather than relying on the professional skills of the stand-in that is receivable from the vacation office. For substitutes should try arrange more training and prepare them to substitute on a horse ranch.

Keywords: horse farmer, vacation right, Vacation replacement service for horse farms, daily chores at horse farm

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvioluettelo.....	6
1 HEVOSTILANNE NYKYISIN.....	7
1.1 Hevosalaan liittyvä tukipolitiikka.....	8
2 HEVOSLOMITUS.....	10
2.1 Milloin yrittäjän on mahdollisuus saada lomaoikeus?.....	10
2.2 Maksullinen lomit.....	12
2.3 Sijaisapu.....	12
2.4 Vuosiloma.....	13
3 HEVOSTALLIEN PÄIVITTÄISET TYÖTEHTÄVÄT.....	14
3.1 Hevosten ruokinta.....	14
3.2 Tallin päivittäinen puhtaanapito.....	16
3.3 Hevosen hoito ja terveydentilan tarkkailu päivittäin.....	17
4 LOMITUKSIEN JÄRJESTÄMINEN.....	19
4.1 Lomitusprosessi.....	19
4.2 Paikallisyksikön lomituspalvelut.....	20
4.3 Itse järjestetty lomit.....	20
4.4 Yrittäjän palvelusuunnitelma.....	21
4.5 Lomitusrengas.....	22
5 TULOKSET.....	23
5.1 Yrittäjien ikä.....	23
5.2 Yrittäjän koulutustausta.....	23
5.3 Kuinka kauan olet toiminut yrittäjänä.....	24
5.4 Mitkä talli- ja hevosenhoitoon liittyvät työt kuuluvat lomittajalle.....	24
5.5 Yrittäjän hevosten lukumäärä.....	24
5.6 Tallityyppi.....	25
5.7 Tallin toimintamuoto.....	25
5.8 Lomittajien työajan riittävyys yrittäjien kokemusten mukaan.....	25

5.9 Yrittäjien kokemuksia siitä, jääkö lomittajalla tekemättä joitain työtehtäviä lomituksen aikana	26
5.10 Lomittajan hankkiminen lomitukseen	26
5.11 Jos hankit lomittajan itse, miksi?	26
5.12 Oletko saanut lomituspalvelun kautta ammattitaitoisen lomittajan?	27
5.13 Hevoslomituksen kehittämismallien varten otettavuus yrittäjien mielipiteiden mukaan	27
5.14 Lomittajien ammattitaidon parantamiskeinojen varten otettavuus yrittäjien mukaan	27
5.15 Kuuluuko lomittajalle koneiden käyttöä. Esimerkiksi paalin haku traktorilla pellolta tai lannan siirtely pienkuormaajalla	28
5.16 Miten hyvin lomituspalveluissa ymmärretään hevoslomitusten erityisvaatimukset?	29
5.17 Miksi olet valinnut kunnallisen lomituksen ja koetko sen hyödylliseksi? ...	29
5.18 Mitä ideoita sinulla yrittäjänä olisi hevoslomitusten kehittämiseen? Vapaa sana: 30	
6 YHTEENVETO.....	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	35

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Hevostilanne Suomessa vuosina 2008-2015	8
--	---

1 HEVOSTILANNE NYKYISIN

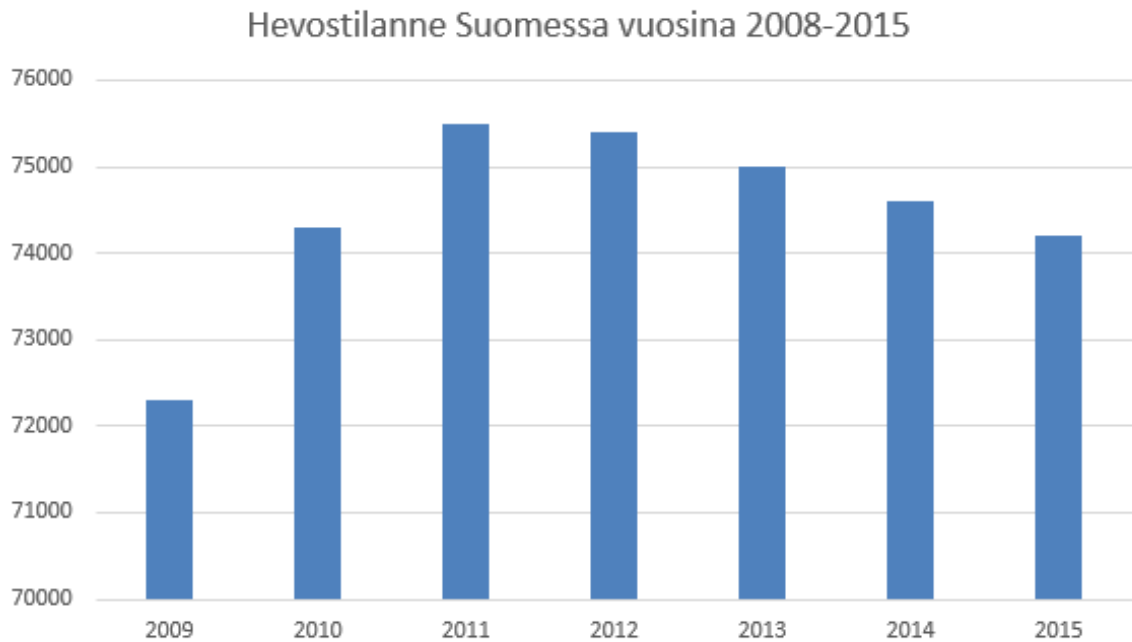
Nykyisin maassamme harjoitettava hevostalous on erittäin monipuolista perustuen harrastus- ja vapaa-ajan toimintoihin antaen joillekin työn ja siitä saatavan elinkeinon. Vain alaa ammatikseen työskentelevät hevosityrittäjät ja muut toimijat tuovat mahdollisuuden laajaan harrastustoimintaan, jolloin erittäin ammattimaisen ja harrastustoiminnan vuorovaikutus pitää olla laajaa. (Hevostalouden nykytilanne 2004.)

Suomessa on tällä hetkellä n. 75 000 hevosta (Kuvio 1) ja määrä on kasvussa koko ajan. Talleille liittyvä toiminta on yleensä ratsastus- tai ravitoimintaa. Ravihevosharrastajia maassamme on 50 000, ammattivalmentajia 150 sekä harrastevalmentajia 7000. Ravit ovat suuri osa Suomen hevosharrastusta ja näin ollen toiseksi seuratuin urheilulaji. Ratsastusta harrastaa 120 000 suomalaista ihmistä. Suomessa on Ratsastajainliiton hyväksymiä ratsastuskouluja sekä talleja 200. Vuosien saatossa on lisääntynyt täysihoidotallit, elämyspalvelut, ratsastus- ja monenlaiset palvelutoiminnot. (Hevostalouden nykytilanne 2004.)

Suomen hevostaloudella on iso merkitys maaseudulle ja maataloudelle sekä sen myötä syntyy myös erilaista tuotannollista toimintaa. Vain yhden hevosen tarvitsema rehuala on vuodessa 1–1,5 ha. Näin ollen Suomessa tarvitaan pelkkään hevosten käyttöön 60 000 – 90 000 hehtaaria peltoa. Maatalouden toimintaedellytysten sekä rakenteen kehittyessä kaikki hevosiin liittyvä yritystoiminta sekä hevosille tarkoitettujen rehujen tuotanto tuovat maataloilille mahdollisuuksia. (Hevostalouden nykytilanne 2004.)

Hevosalojen suora ja välillinen työllisyys on Suomessa merkittävä ja voi vielä kasvaa suuresti. Nykyisin talleilla käytetään paljon osa-aikaisia työntekijöitä. Yleensä 6–7 hevosta työllistää yhden henkilön hevostalleilla. (Hevostalouden nykytilanne 2004.)

Ihmisten harrastaminen ja työ hevosten parissa on sosiaalisessa merkityksessä arvokasta toimintaa, joka laajasti yhdistää yhteiskuntamme erilaisia väestöryhmiä yhteen. Hevosharrastus tuo monesti yhteen vanhat sekä nuoret, ja se on yhtä paljon naisten kuin miestenkin harrastus. (Hevostalouden nykytilanne 2004.)

Kuvio 1. Hevostilanne Suomessa vuosina 2008–2015 (Hevostalous lukuina 2013).

1.1 Hevosalaan liittyvä tukipolitiikka

Hevosaloilla on hyvin tärkeää, että tähän kohdistuva maatalouden tukipolitiikka hoidetaan huolella. EU-maatalouspolitiikan myötä tuli esimerkiksi muutos, jonka mukaan hevosesta tuli tuotantoeläin, joka kuuluu tukipolitiikkaan. Koko ajan uudistuvassa tukipolitiikassa on huomioitava hevostilojen peltoalaperusteisten sekä eläintukien määräytyminen, nimenomaan hevos- ja nurmitukien osalta. (Hevosalaa koskeva tukipolitiikka 2004.)

Hevosiin kohdistuva kansallinen tuki kohdennetaan nimenomaan kotimaisen kasvatuksen tukemiseen ja suomalaisen suomenhevoscannan ylläpitämiseen. Suomenhevosille tarkoitettu alkuperäisrotujen tuki pyritään säilyttämään ja tukiehtoja tarvittaessa pyritään korjaamaan, jotta ne vastaavat tarkoitustaan suomenhevoscannan ylläpitämisessä. EU pyrkii ohjaamaan tukipolitiikkaansa entistä laajemmin maaseudun kehittämiseen. Muutosten mukana tulevat uudet mahdollisuudet on käytettävä hyödyllisesti Suomen hevostaloudessa. (Hevosalaa koskeva tukipolitiikka 2004.)

Pienyritysten tarvetta investointitukien ja muiden rakennelmatukien kohdentumista pelkkään hevostalouteen on koko ajan selvitettävä ja järjestelmän epäkohtiin puuttuttava. Päätöksen antavien tahojen tulkintoja on pyrittävä yhdenmukaistamaan. EU:n mukaisiin säädöksiin luetaan maataloudeksi vain kasvatustoiminta hevostaloudessa. Eläinsuojelu- ja ympäristölainsäädännön vaatimukset tulevat aiheuttamaan investointitarvetta, joka on otettava huomioon investointitukiehdoissa. (Hevosalaa koskeva tukipolitiikka 2004.)

2 HEVOSLOMITUS

Hevoslomituksella tarkoitetaan hevostiloilla olevaa lomitusta. Kunnan lomittaja huolehtii tallin töistä, kun tallin omistaja on esimerkiksi lomalla tai koulutuspäivillä. Lomittajien työtehtäviin kuuluvattallin päivittäiset työt, jotka ovat olennaisia ja tärkeimpiä tallin toiminnan ja kotieläinten pysyvän hyvinvoinnin kannalta. Tallilla lomittajan työtehtäviin kuuluu hevosten hoito sisältäen terveydentilan tarkkailun, hevosten ulosvienti tarhaan/ laitumelle, ruokinta ja karsinoiden putsaus ja yleisesti tallin tilojen puhtaana pito. (Föhr 2015.)

Lomituksen työtehtäviin ei katsota kuuluviksi hevosten valmennusta, kengitystä, hevosten kouluttamista tai ratsastustuntien pitoa. Töihin eivät myöskään kuulu maataloudenliitännäistoimintoihin kuuluvat työt, kuten metsä- ja rakennustyöt. Hevostallin yrittäjä ja lomituksen paikallisyksikön edustaja, eli lomituspalveluesimies voivat yhdessä käydä läpi asiat jotka ovat hevostalliyrityksen pakolliset päivittäiset työtehtävät. Lomittajan työtehtävät saattavat vaihdella tiloittain. Työtehtävät tilalla voivat siis vaihdella myös erilaisten lomitusten mukaan. Sijaisapulomitukseen saattaa sisältyä kasvinviljelyn työt tai muita sellaisia töitä, jotka eivät ole päivittäin pakollisia ja niistä sovitaan erikseen. Yrittäjä voi saada sijaisapua lomitusta, kun yrittäjä on itse työkyvytön tilan töihin, esimerkiksi sairastumisen vuoksi. (Föhr 2015.)

2.1 Milloin yrittäjän on mahdollisuus saada lomaoikeus?

Hevostallin yrittäjien työ on todella sitovaa ja työpäivät saattavat venyä erittäin pitkiksi. Työviikot ovat yleensä 7 päivän mittaisia ja töitä riittää aamusta iltaan. Hevosyritykset ovat yleensä pienikokoisia eikä työntekijöitä ole helposti saatavilla, työmäärän sekä ajankäytön pitäminen realistisena on yleensä hankalaa yrittäjille. (Maksullinen lomitukset 2016.)

Hevosyrittäjä miettii yleensä ensimmäisenä voisiko hänen tallinsa kuulua kunnan hevoslomituksen piireihin. Yleensä ensimmäisenä tulee vastaan hevosyrityksen hevos- ja peltomäärät. Kuntien lomituspalvelupiireihin kuuluu vain pieni osa hevosyrittäjistä. Usein hevosyrittäjät joutuvat kunnan lomituspalvelujen ulkopuolelle puuttuvan peltomäärän takia. Hevosyrittäjältä vaaditaan viiden hehtaarin pelto-alaa,

vaikka hevosmäärä täytyisi, ei yrittäjä tällöin voi saada MYEL-vakuutusta. (Maksullinen lomitus 2016.)

Sijaisapua ja vuosilomaa anoakseen yrittäjän pitää täyttää tietyt ehdot. Yrittäjän täytyy harjoittaa maataloutta itse vakituisesti työhön osallistuen ja hänellä on voimassa oleva MYEL-vakuutus. Yrittäjällä saa olla useampia yrityksiä, mutta MYEL-vakuutuksen täytyy olla voimassa maatalousyrityksessä mihin lomituspalveluja haetaan. (Lomitusopas 2013, 7–8.) Yrittäjä saa lomaoikeuden, jos hänet katsotaan maatalousyrittäjäksi lomituspalvelulaissa määritetyillä tavoilla.

Yrittäjien lomaoikeuksien saamisiin vaikuttaa myös yritystoiminnan verotus. Hevos- talouden yritystoimintaa pystytään verottamaan joko elinkeinoverolain (EVL) ja maatilatalouden tuloverolain (MVL) mukaisesti. Mikäli hevosyrittäjän hallussa on maatila, jossa harjoitetaan peltoviljelyä, verojärjestelmä voi olla EVL tai MVL katsoen yrityksen hevoslukumäärästä. Jos yrittäjän toiminta luetaan maatalouden sivuelinkeinoksi, on tällöin verolaki MVL. (Milloin yrittäjän on mahdollisuus saada lomaoikeus 2016.)

Yrittäjä vakuutetaan MYEL-vakuutuksen piiriin, jos tilalla on viljeltyä maatalous- maata tai vaihtoehtoisesti metsää vähintään 5 hehtaaria. Lomituspalvelujärjestel- män lomaoikeuden ehtoina pidetään pakollisena MYEL-vakuutusta. (Milloin yrittäjän on mahdollisuus saada lomaoikeus 2016.)

Koko peltomaiden hehtaarimäärät lasketaan MYEL-hehtaareiksi. Etelä-Suomessa lasketaan metsästä 1/10, Keski-Suomessa 1/15 sekä Pohjois- Suomessa 1/20 mu- kaisesti MYEL-hehtaareiksi. Ainoastaan jos yritystoiminta on sivutoimista, vaadi- taan MYEL-vakuutuksiin vähintään 5 MYEL-hehtaaria ja työntuloa 3 751,07€ vuo- dessa vuonna 2016. MYEL-työntulo on maatalouden työtulo jaettuna yrittäjien kes- ken. MYEL-työntulo kertoo yrittäjän tilallaan tekemää työpanoksia ja MYEL-vakuu- tuksien hinta perustuu MYEL-työtuloon sekä yrittäjien ikään. (Milloin yrittäjän on mahdollisuus saada lomaoikeus 2016.)

2.2 Maksullinen lomitus

Vuosilomiin oikeutetut yrittäjät voivat saada maksullisia lomittaja-apuja tuettuun hintaan 120 tuntia vuodessa. Maksun summa on 13,75 euroa tunnilta vuonna 2016. Maksuja korotetaan vuosittain palkkakertoimella. Sekä maatalousyrittäjät, jotka hoitavat lomituksensa itsenäisesti, pystyvät saamaan maksullisia lomituspalveluja. Maksullisia lomituspalveluja voi saada jokaisena viikon päivänä mukaan lukien pyhäpäivät. Kokonaan maksullisesta lomittaja-avusta pyydetään 35 euroa tunnilta vuonna 2016. Lisätunteja voidaan käyttää lomittajan työpäivien jatkeena tai kokonaan lomituspäivinä, mutta maksullisessa lomituksessa voidaan lomittajalla teetättää vain lomittaja-apua käyttävän yrittäjän tehtäviin kuuluvia kotieläinten hoitotöitä. (Maksullinen lomitus 2016.)

2.3 Sijaisapu

Sijaisapua pystytään myöntämään silloin, kun yrittäjä on estynyt hoitamaan päivittäisiä välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä väliaikaisesti. Sijaisapua voi saada päätoimisen yrittäjän lisäksi myös sivutoiminen maatalousyrittäjä. Sijaisavusta peritään aina maksu, joka on tuntikohtainen. Hinta on 3 euroa + 1/6 000 vuoden sijaisavun alkamisvuoden voimassaolevasta MYEL-tulosta. Sijaisavun tarve on aina tilapäinen. (Sijaisapu 2016.)

Sijaisavun edellytyksiin kuuluu, että maatalousyrittäjä on sijaisavun alkaessa osallistunut päivittäin kotieläinten hoitotöihin ja yrittäjän työpanos tilalla on ollut merkityksellinen. Sijaisavun saaminen kunnan lomatoimiston kautta tarkoittaa myös avun tarvetta. Tämä tarkoittaa, että tilan töitä ei pystytä järjestämään yrityksen sisäisesti. Jos MYEL-vakuutettu perheenjäsen osallistuu tilan töihin työosuudella, hänet luokitellaan tilan työvoimaan. Tällöin voidaan todeta, että sijaisapuun ei ole tarvetta, koska tilalla on työvoimaa jolloin päivittäiset työt pitäisi tulla hoidetuksi. (Sijaisapu 2016.)

Sijaisapua pystyy saamaan enintään 60 päivää seuraavan puolen vuoden aikana, kun yrittäjän eläkepäätös on annettu tai jos maatalousyrittäjä on kuollut. Yrityksen järjestelyjä varten voidaan saada myös sijaisapua myös, kun Mela antaa lausunnon, että yrittäjä ei tule palaamaan entisiin töihin. (Sijaisapu 2016.)

2.4 Vuosiloma

Kotieläimiä pitävä maatalousyrittäjä voi saada yleisesti kalenterivuoden aikana 26 vuosilomapäivää. Tämä vuosilomaoikeus on kunkin yrittäjän henkilökohtainen. Vuosilomien saamiseen täytyy olla pakollinen MYEL–vakuutus ja maatalouden harjoittaminen päätoimista. Kotieläimiä on oltava yrittäjällä vähintään kuusi eläinyksikköä sekä kotieläintalouden täytyy kuulua maatilatalouden verolain piiriin. (Vuosisiloma 2016.)

Maatalousyrittäjällä on lomaoikeus alkavana yrittäjävuotena vain, jos hänen MYEL-vakuutuksensa on voimassa 1.1. lähtien. Vuosisilomia saavat vain päätoimisesti kotieläintalouden yrittäjänä toimijat, jotka osallistuvat päivittäisiin kotieläintöihin. Tilalta hoidettu yritystoiminta ei vie vuosilomaoikeutta, eikä myös mikään maatalouteen liittyvät tilan ulkopuoliset yritystoiminnat eikä opiskelut. Yrittäjä on oikeutettu vuosilomaan, jos hänen käyttämänsä työaika on vähintään yhtä suuri kuin muihin töihin käyttämänsä aika. Työttömyyspäivärahaa saava yrittäjä ei ole päätoiminen. (Vuosisiloma 2016.)

Vuosiloma on kunkin yrittäjän henkilökohtainen, joten omia lomapäiviä ei voi siirtää muiden yrittäjien käytettäväksi. Kunnan lomittajia käytettäessä tilan jokaisen yrittäjän on pidettävä vuosilomastaan 20 päivää samanaikaisesti, jos kotieläinten lukumäärä on 20 yksikköä tai tämän alle. Eläinmääristä riippumatta myös tiloilla, joilla on yrittäjien yhteenlaskettu lomituspäivien pituus yhdeksän tuntia tai vähemmän, vuosiloma päivät on pidettävä samanaikaisesti. Kuntien järjestäessä lomituksen vuosilomaa saa sisältää enintään kolme sunnuntaita tai pyhäpäivää. Vuosisilomaoikeutta ei ole yrittäjällä, joka saa toistaiseksi myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, vanhuuseläkettä, tapaturmaeläkettä tai jotain muuta vastaavaa liikennelain mukaisia korvauksia. (Vuosisiloma 2016.)

3 HEVOSTALLIEN PÄIVITTÄISET TYÖTEHTÄVÄT

Hevostallien päivittäisiä työtehtäviä on hevosten ruokkiminen, karsinoiden putsaaminen, hevosten yleinen terveydentilan tarkkailu, hevosen hoito sekä mahdollisesti hevosten liikuttaminen. Talleilla tapahtuvat työt ovat fyysisiä ja ajoittain erittäin raskaita, ja Suomessa hevostallit eivät ole vielä kehittyneet, niin ettei ihmisen tarvitsisi niitä tehdä. Hevosen hoidossa käytetään hyvin vähän automatiikkaa esimerkiksi siksi, että ihmiset pitävät hevosta niin yksilölliseksi hoidettavaksi, jolloin käsityövaltaisia hoitotapoja pidetään melkein pä ainoina ratkaisuina hevosten hoitotöihin. Suurimmalla osalla Suomen talleista ei ole käytössä automatiikkaa tai koneita yhtä paljon kuin muussa kotieläintuotannossa. (Hirvonen ym. 2007, 24.)

3.1 Hevosten ruokinta

Hevoset täytyisi ruokkia mielellään vähintään kolme kertaa päivän aikana säännöllisin väliajoin ja puhdasta juomavettä täytyy olla koko ajan saatavilla. Vapaasti luonnossa elävät hevoset käyttävät suurimman osan ajastaan syömiseen ja ravinnon etsimiseen. Hevosten luontainen ruokavalio perustuu hyvin kuitupitoiseen heinään ja tämän lisäksi ne myös saattavat syödä puunoksia tai lehtiä. Hevosten mahalaukku on erittäin pieni, joten se syö usein pieniä määriä kerrallaan noin 10–13 kertaa vuorokaudessa. (Hirvonen ym. 2007, 24.)

Hevosten ruoansulatuselimistö on tarkoitettu vastaanottamaan hyvin pieniä määriä rehua kerrallaan, siksi ruokinnat olisi hyvä jakaa useampiin kertoihin päivässä, mutta tästä voi syntyä hankaluuksia esimerkiksi pitkän sisäruokintakauden aikana. Rehu pysyy hevosen mahassa vain noin 2–3 tuntia, mutta hevosten mahalaukku ei ole koskaan tyhjä. Hevosten mahalaukku on kooltaan 10–12 litraa, joka on näin suurelle eläimelle pienikokoinen. Hevosten mahalaukun koon takia rehuannoksia olisi jaettava useampaan kertaan päivän aikana. (Hirvonen ym. 2007, 25.)

Hevosten ruokintakerrat pitäisi ajoittaa tasaisesti ympäri vuorokautta. Hevosilla ruokintavälit tulisi olla päiväsaikaan 5–7 tuntia ja pisin ruokintaväli yöaikaan saisi olla korkeintaan 10–12 tuntia. Mitä enemmän rehua hevonen tarvitsee, sen useampiin kertoihin ruokintakerrat on jaettava. Hevoset tottuvat hyvin helposti johonkin tiettyyn

ruokinnan aikataulusrytmiin, joten on erittäin tärkeää, että hevoset saisivat rehunsa joka päivä samaan aikaan. Hevonen on myös tarkka ruokarauhastaan ja ne saattavat helposti yhdistää ruokinta-aikaan huonoja tapoja. (Hirvonen ym. 2007, 28.)

Hevosen ruokkimiseen kuuluu karkearehujen lisäksi kivennäinen tai vitamiineja. Tämän lisäksi hevosia voidaan ruokkia erilaisilla väkirehuilla, esimerkiksi kauralla tai muunlaisilla teollisilla väkirehuilla. Hevosia ruokittaessa suositellaan antamaan heinät ennen muita väkirehujä, kun hevonen on saanut ensin syödä heinää, niin se ei syö niin nopealla tahdilla ja sen syljeneritystä on enemmän. (Hirvonen ym.2007, 28.) Hevonen ennaltaehkäisee omatoimisesti mahalaukun happamoitumista runsaalla syljenerityksellään.

Jokaiseen ruokintakertaan pitää sisällyttää heinä, mutta hevosen heinäannoksia voidaan jakaa erikokoisiksi. Esimerkiksi niin, että se saa aamu- ja ilta ruokintakerroilla pienemmän annokset heinää kuin päiväsaikaan.

Hevosten ruokintaan kuuluva työaika lomittajalta riippuu siitä minkälainen ruokintamenetelmä hevostallilla on. Ruokintaan kuluvaan aikaan vaikuttaa myös hevosten määrä, hevosten tarvitsema rehun määrä, ruokintojen määrä, käytettävät rehut ja niiden saatavuus pakkauksista sekä rehujen kuljetus hevosen luokse. Hevosten laiduntaessa ruokkimiseen kuluu yleensä vähemmän aikaa kuin sisäruokintakaudella, jos hevosilla on tarpeeksi syötävää laitumella.

Työmenetelmät ruokittaessa hevosia riippuu pitkälti siitä mitä rehuja käytetään ja kuinka ne on pakattu. Hevosten heinät voivat olla pyöröpaalissa, kanttipaalissa tai heinä saattaa olla irtuheinää. Heiniä liikuttaessa paikasta toiseen yleensä käytetään traktoria, pienkuormainta tai työnnettäviä kärryjä. Jos tallilla on käytetty karkearehujen jakoon automatiikkaa, pystytään heinä kuljettamaan suoraan hevosen luokse ruokintakiskojen avulla. Väki rehujen jakaminen ja annostelu tapahtuvat melkein jokaisella tallilla käsin. Väki rehut annostellaan usein säkeistä tai muista säilytysasioista jokaiselle hevoselle sen henkilökohtaisten tarpeiden mukaan. (Hirvonen ym. 2007, 28.)

Työaikaan tuo lisää, jos tallin jokaisella hevosella on erilainen ruokinta, tai jos väkirehuja esimerkiksi turvotetaan lämpimässä vedessä ennen syöttöä. Uusimmissa talleissa saattaa olla myös erillinen väkirehunjakovaunu, jolloin väkirehujen jako nopeutuu lomittajan osalta. (Hirvonen ym. 2007, 28.)

3.2 Tallin päivittäinen puhtaanapito

Hevoset saattavat viettää varsinkin talvisaikaan paljon aikaa karsinoissaan, jolloin karsinoiden huolellinen putsaus on tärkeä työvaihe. Karsinoiden siivousmenetelmät saattavat vaihdella talleittain sekä tähän vaikuttaa tallilla käytettävä kuivike. Yleensä karsinan siivous tapahtuu talleilla joka päivä, jotta hevosen karsina pysyy siistinä ja karsinan kuivikkeet kuivina. Hevosen virtsasta haihtuu ammoniakkia, jolloin on erittäin tärkeää karsinaa putsatessa ottaa pois märät kuivikkeet. (Föhr 2015.)

Karsinoiden siivouksen voi toteuttaa monella tapaa, mutta tässä esimerkkinä yksi: ensimmäisenä karsinasta poistetaan syömättä jääneet rehut, jonka jälkeen aletaan siivota lantakasoja, tämän jälkeen poistetaan virtsa kohdat ja karsinan kuivikkeet pöyhitään. Jäljelle jäävä puhdas kuivike levitetään tasaisesti karsinaan ja sen päälle tuodaan tarvittaessa kuivikevarastosta uutta kuiviketta tilalle. Kuivikkeiden oikea käyttömäärä on oikea, kun hevonen pysyy kuivana yön yli eikä sotke itseään. (Föhr 2015.)

Useimmilla talleilla on käytössä siivotessa muovinen tiheäpiikkinen talikko. Tällaista tiheäpiikkistä talikkoa käyttäessä myös kuiviketta menee vähemmän hukkaan. Karsinoiden siivousmenetelmät vaihtelevat tallikohtaisesti. Yleensä Suomessa vielä karsinan siivous tapahtuu käsi talikko- ja kottikärrymenetelmällä. Tällä menetelmällä karsinasta saadaan tarkasti puhdas ja se voidaan toteuttaa totutulla tavalla, vaikka onkin aikaa vievää. (Föhr 2015.)

Suomessa on myös muutamilla isoimmilla talleilla koneellinen lannanpoistojärjestelmä. Yksi vaihtoehto tähän on lantaimuri, joka imee lantakasat ja virtsan suoraan hevosen karsinasta toiseen liikutettavaan putkeen. Muutamia lantaraappoja on myös Suomen talleilla. Tämä toimii niin, että karsinassa tai käytävällä on luukku,

johon lanta talikoidaan, ja lantaraappa kuljettaa lannan suoraan tallin lantalaan. Talleissa joissa on pihatto, kuivikkeena käytetään yleensä olkipatjaa, jolloin karsinoita ei ole siivottavana. Pihatto tyhjenetään pari kertaa vuodessa noin puolen vuoden välein esimerkiksi traktorilla ja sinne tuodaan tilalle uutta olkea koneellisesti. (Föhr 2015.)

Tallin yleiseen puhtaanapitoon kuuluu myös käytävien lakaisu karsinoiden siivouksen jälkeen tai aamu- ja iltatallin jälkeen. Käytävien lakaisua suositellaan päivittäin tehtäväksi, koska käytävillä olevat rehu- ja kuivikejätteet tarjoavat hyvän kasvupaikan mikrobeille. Mikrobit leviävät helposti ja aina tallin ilmaan, kun siellä on liikettä. Hevosten juoma- ja ruokakuppien puhdistuksen väli vaihtelee talleittain. Joissakin paikoissa se kuuluu päivittäisiin työtehtäviin ja joissakin se on vain kerran viikossa hoidettava homma. Varsinkin kesäaikaan tulee huolehtia karpästen ja muiden itikoiden torjunnasta ja pitää silmällä erityisesti rehuhygieniää. Tallien päivittäisen puhdistustyöt ja siivous ovat hygieniaan ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. (Föhr 2015.)

3.3 Hevosen hoito ja terveydentilan tarkkailu päivittäin

Hevosten hyvinvoinnista huolehtiminen ja terveydentilan tarkkailu ovat kokoaikaista seuraamista. Hevosten päivittäisistä ulkoilun, liikunnan ja lajinmukaisen käyttäytymisen tarpeista on pyrittävä pitämään huolta. Hevosten päivittäisistä hoitorutiineista kannattaa pitää kiinni eikä niihin saisi tulla radikaaleja muutoksia. Hevosten kengityksellä tai kavioiden vuolemisella pidetään asianmukaista huolta niiden kavioista. Talviaikaan hevosten kenkiin on kiinnitettävä hokit ja pyrittävä estämään parhain mahdollisin keinoin niiden liukastuminen pihalla. (A 10.6.2010/588, 8§)

Hyvinvoinnista tulee erityisesti pitää huolta, jos hevonen on kantava tai se on ollut kovalla rasituksella useamman päivän tai jos sen talliolosuhteet muuttuvat. Jos kuitenkin hevosessa huomataan selviä muutoksia näiden kohdalla, täytyy ryhtyä korjaamaan tilannetta. Hoitajan on huolehdittava, että hevosen hoitoon ja käyttöön liittyvät tarvittavat varusteet ja tarvikkeet pidetään kunnossa ja puhtaina. (A 10.6.2010/588, 8§)

Yleisesti päivittäiseen hoitoon kuuluu hevosen harjaus ja kavioiden puhdistus. Hevosen harjauksen tarkoituksena on karvapeitteen siistimisen lisäksi pintaverenkierro vilkastuttaminen. Jos hevosen jalat ovat kuraiset esimerkiksi tarhasta tullessa, niin ne täytyy pestä. Hevosen lääkitseminen saattaa myös kuulua päivittäisiin tehtäviin, jos sille on määrätty lääkekuuri.

Lomittajien päivittäisen työtehtävät hevosen hoitoon ja niiden terveydentilan tarkkailuun vaihtelevat tilakohtaisesti. Lomittajien tulisi huomata hevosen terveydentilan muutokset, kuten esimerkiksi apaattisuus tai sen ruokahaluttomuus. Terveydentilan tarkkailussa ja karsinoita siivotessa täytyy seurata hevosen ulosteen laatua ja määrää. Hevoset voidaan myös tarkastaa läpi iltaisin tarhasta sisälle tullessa, näkykö ulkoisia vammoja ja haavoja tai ontuuko hevonen. (Föhr 2015.)

Aamulla ennen hevosten ulosvientiä täytyy arvioida mahdollinen loimituksen tarve, yleensä talleilla on hevoskohtaiset loimitusohjeet. Hevoset ovat yleisesti kylmää kestäviä eläimiä, joten ne eivät lähtökotaisesti palele, mutta jokainen hevonen täytyy ottaa huomioon omana yksilönään. (Föhr 2015.)

4 LOMITUKSIEN JÄRJESTÄMINEN

Lomituspalvelulain mukainen lomitustoiminnan yleinen johto, ohjaaminen ja valvominen kuuluvat asianomaiselle ministeriölle. Yrittäjien eläkelaitos vastaa lomitustoiminnan toimeenpanosta. (L 20.12.1996/1232 § 9) Melan tehtävänä on huolehtia lomituspalvelujen paikallisista järjestämisistä. Paikallishallinto kuuluu järjestää niin, että lain mukaiset maatalouspalvelut toteutuvat mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti kaikkien kuntien alueella, jossa tarvetta palvelulle on. Lomituksien järjestämisistä vastaavana paikallisyksikkönä toimii yleensä yrittäjän oma kunta. Paikallisyksiköissä on aina toiminnasta vastaava, lainmukaisia hallintotehtäviä hoitava vastuuhenkilö, lisäksi myös työnjohto- ja toimistotehtäviä varten tarvittava määrä muita henkilöitä, jotta toiminta on joustavaa ja yrittäjä saisi nopeasti apua. (L 20.12.1996/1231 § 10)

4.1 Lomitusprosessi

Sijaisapua ja vuosilomia haetaan paikallisyksiköstä. Maatalousyrittäjiä palvelee Suomessa 45 paikallisyksikköä. Suurin lomituksen paikallisyksikkö sijaitsee Kuopiossa, jossa on Sydän – Savon lomituspalvelun toimipiste joka toimii 15 kunnan alueella. Paikallisyksiköt yleensä kattavat yhden tai useamman kunnan alueen. Lomituksien hakeminen tapahtuu useimmin puhelimitse, sähköpostitse tai lomitusnetin kautta. (Lomituspalvelut 2016.). Vuosilomia yrittäjä hakee kirjallisesti hakuajan sisällä, jossa ilmoitetaan yrittäjän lomapäivät ja tätä voidaan muuttaa määräajan loppua. (L 20.12.1996/1231, 18 §) Yrittäjä on velvollinen sopimaan vuosilomien pitämisestä ja sen ajankohdasta sekä lomitukseen liittyvistä asioista esimerkiksi lomittajan työtehtävistä lomituksen paikallisyksikön kanssa. Myös työsuojelun kannalta on tärkeää, että yrittäjä ja paikallisyksikkö toimivat yhdessä.

Vuosilomien alkaessa yrittäjän täytyy opastaa lomittaja työtehtäviinsä. Lomitukseen kuuluvat työtehtävät käydään yhdessä läpi sekä lomittajalle tehdään selväksi kotieläinten käsittelyyn liittyvät asiat. Maatalousyrittäjän tulee myös huolehtia, että työtehtävissä käytettävät koneet ovat turvallisia ja niiden käytöstä perehdytetään lomittajaa. Lomittajalle täytyy ilmoittaa, kuinka itse yrittäjän tai jonkun hänen edustajansa

tavoittaa yrittäjän loman aikana. Samoja ohjeita sovelletaan mahdollisesti sijaisapulomituksessa. (A 30.12.1996/1333, 9 §)

4.2 Paikallisyksikön lomituspalvelut

Paikallisyksikkö voivat järjestää lomituksen käyttämällä vapaana olevia lomittajia tai ostaa palveluita julkiselta tai yksityiseltä palveluntuottajalta. Lomittajien tulee huolehtia yrityksen kotieläintuotantoon sisältyvistä työtehtävistä ja mahdollisesti muista tehtävistä kuin ne kuuluvat lomalla olijan tai sijaisapulomitusta saavan maatalousyrittäjän tehtäviin. Yrittäjän ja paikallisyksikön tulee huolehtia, että lomittaja saa tarpeeksi perehdytystä kyseisen yrityksen työtehtäviin. (L 20.12.1996/1231 8 a §)

Kyseinen paikallisyksikkö päättää yrittäjien lomituspalvelujen myöntämisistä, itse järjestettyjen lomituksien korvausmaksuista, palvelun saajalta perittävät maksut, lomituspalvelujen saajan velvollisuuksista korvata perusteettomasti annetuista lomituspalveluista johtuneista kustannuksista sekä perusteettomasti maksetun korvausten takaisinperinnästä. Kuntien toimiessa paikallisyksikkönä paikallishallinto järjestetään siten, että kyseinen kunta tekee eläkelaitoksen kanssa yhteisen toimeksiantosopimuksen. Sopimuksessa kyseinen kunta sitoutuu huolehtimaan paikallisyksikölle kuuluvista tehtävistä ja lomituksien järjestämisestä omalla alueella, tai mukaan lukien myös naapuri kuntia. Sopimuksessa päätetään paikallisyksikön alueesta, sijainnista, sopimusten voimassaolosta ja irtisanomisperusteista, – ajasta ja menettelyistä. Jos kunnalla ei ole mahdollista paikallishallinnolle on eläkelaitoksen järjestettävä hallinto omien yksikköjensä avuin. (L 20.12.1996/1231 8 a §)

4.3 Itse järjestetty lomitus

Yrittäjä pystyy myös itse järjestämään lomituksensa loman ajalle, jolloin tarkoitetaan itse järjestettyä lomitusta. Yrittäjä hankkii omatoimisesti lomansa ajaksi lomittajan ja lomituksien paikallisyksiköstä korvausta tämän palkkaamiseksi. Tässä lomituksessa maatalousyrittäjä voi itse päättää lomallensa ajankohdan. Itse järjestettyyn lomitukseen saa sisältyä niin monta pyhäpäivää kuin maatalousyrittäjä itse haluaa sekä

lomat voidaan pitää yhtä aikaa tai erikseen muiden yrityksen yrittäjien kanssa. (Itse järjestetty lomitus 2016.)

Lomituksesta tulee ilmoittaa etukäteen paikallisyksikköön. Jos yrittäjä päättääkin muuttaa itse järjestetyn lomituksen kunnallisen lomittajan palkkaamiseen, on siitä tehtävä ilmoitus. Ilmoitus tulee tehdä kesäkuun viimeisiin päiviin mennessä ja mahdollinen siirtyminen tapahtuu ensi vuoden alusta. (Itse järjestetty lomitus 2016.)

Maatalousyrittäjä voi halutessaan kysyä apua paikallisyksiköltä mahdollisen lomittajan löytämiseen, mutta jos yrittäjä päättää vaihtaa itse järjestettyyn lomitukseen paikallisyksikkö ei ole enää velvollinen lomituksen järjestämisessä. Maatalousyrittäjä saa tehdä työsopimuksen lomittajan kanssa. Maatalouslomittajana ei voi olla ihminen, joka toimii kyseisellä tilalla vuosilomiin oikeutettuna yrittäjänä. (Itse järjestetty lomitus 2016.)

4.4 Yrittäjän palvelusuunnitelma

Vuosilomiin oikeutetun yrittäjän on tehtävä palvelusuunnitelma yhdessä paikallisyksikön kanssa. Suunnitelman teko koskee tiloja, jotka käyttävät lomituspalveluja. Jos yrityksessä käytetään paikallisyksikön palveluita, suunnitelma tehdään paikallisyksikön hallintohenkilöiden kanssa tilakäyntien yhteydessä. Suunnitelmassa täytyy käydä kyseiset asiat ilmi: lyhyt kuvaus harjoitettavasta maataloudesta, kotieläinten määrät, kotieläinten hoitoon käytettävät menetelmät, eläinten päivittäiseen hoitoon kuuluvat työt ja arvio näiden työtehtäviin kuluva ajasta. (L 20.12.1996/1231, 8 a §)

Paikallisyksiköiden järjestämiä palveluja käytettäessä suunnitelman tarkistaminen tehdään vähintään kolmen vuoden välein tilakäynnin yhteydessä. Jos olosuhteissa tai palveluidentarpeessa tulee muutoksia, on suunnitelma tarkastettava välittömästi. Suunnitelma voidaan tarkastaa joko yrittäjän tai paikallisyksikön aloitteesta. (L 20.12.1996/1231, 8 a §)

4.5 Lomitusrengas

Lomituksien järjestämisille on myös vaihtoehtona lomitusrengas, jolloin lomituksen järjestäminen saattaa olla helpompaa ja se lisää yhteistyötä muiden tilojen kanssa. Lomitusrengas saattaa olla saman tuotantosuunnan yrityksistä muodostettu yhteisliittymä tai kyläkohtainen. Lomitusrenkaaseen voivat yrittäjät itse ehdottaa jotain kyseistä lomittajaa tai kyseisen kunnan paikallisyksikkö osoittaa lomittajan lomitusrenkaaseen. Myös itse lomituksen järjestävät tilat voivat luoda oman lomitusrenkaan. (Mela 2013.)

Yrittäjien kannalta lomitusrengas:

- Lisää lomittajan ja yrittäjän välistä kommunikointia sekä yhteistyötä
- Helpottaa tuttujen lomittajien saantia lomien ajaksi
- Tuo esille yrittäjien itsenäisyyttä sekä omatoimisuutta
- Takaa tilan työvaiheisiin perehtyneen ja oman yrityksen koulutetun lomittajan palvelun

Lomittajien kannalta lomitusrengas:

- Vähentää työstressiä ja tuo varmuutta työntekoon
- Luottamusta yrittäjiin ja oman ammatin arvostusta
- Työn mielekkyyttä ja voi vähentää työn rasittavuutta
- Tuo mahdollisuuden lisä kouluttautumiseen sekä oman ammattitaidon kehittämiseen omien rengastilojen työtehtäviin

5 TULOKSET

Opinnäytetyössä käsitellään kyselyn kysymykset auki kirjoittaen, koska haastateltavia yrittäjiä ei ollut niin paljoa, että niistä kannattaisi tehdä kuviotaulukkoa. Opinnäytetyön loppuvaiheessa käsitellään haastatteluista saatuja tuloksia. Haastatteluja tehtiin yhteensä viisi. Jokainen haastattelu on tehty erilaisilta talleilta ja neljä haastatteluun osallistunutta tallia sijaitsi Etelä-Pohjanmaan alueella ja kaksi Pohjois-Pohjanmaalla. Alkuperäisen suunnitelman sijaan jouduin etsimään uusia haastateltavia yrittäjiä, koska en saanut yrittäjiä käytännön syistä kiinni tai aikataulumme eivät sopeet yhteen sekä osa ei vastannut puhelimeen eivätkä myöskään soittaneet takaisin. Jos opinnäytetyö olisi päätetty tehdä niin, että kyselylomakkeet olisi lähetetty yrittäjille, ja heidän olisi pitänyt lähettää ne takaisin, niin arvioitiin, että vastaamisprosentti ei olisi ollut sen suurempi. Kyselyyn vastaaminen vaatii yrittäjiltä mielenkiintoa ja aikaa paneutua aiheeseen. Anonymiteetin takaamiseksi haastateltavat yrittäjät mainitaan tekstissä kirjaimilla A-D.

5.1 Yrittäjien ikä

Kyselyn ensimmäinen kysymys käsitteli yrittäjien ikäjakaumaa. Kysymykseen vastasi kaikki viisi haastateltavaa. Hevostallien yrittäjien iät oli jaoteltu seuraavan laisesti kyselyyn: 18–25-vuotiaat, 26–35-vuotiaat, 36–45-vuotiaat, 46–55-vuotiaat ja yli 55-vuotiaat. Ikäjakaumat menivät seuraavanlaisesti vastauksissa: 18–25 vuotiaita hevosityrittäjiä ei ollut yhtään, 26–35 vuotiaita oli kolme, 36–45 vuotiaita kaksi ja yli 55-vuotiaita ei ollut yhtään.

5.2 Yrittäjän koulutustausta

Kyselyssä seuraavana kysymyksenä oli yrittäjien oma koulutustausta. Koulutustausta kysyttiin vaihtoehtoina: Peruskoulu, kansakoulu, lukio, ammatillinen peruskoulutus, opistoasteen koulutus, ammattikorkeakoulututkinto, yliopistotutkinto. Yrittäjistä neljällä oli ammatillinen peruskoulutus, yhdellä lukion pohja ja yhdellä yrittäjistä yliopistotutkinto.

5.3 Kuinka kauan olet toiminut yrittäjänä

Kysymyksessä oli tarkoitus tarkastella hevosyrittäjien toimimisaikaa. Kysymykseen vastasi kaikki viisi haastateltavaa. Yrittäjinä olona jakaumaa syntyi paljon vastauksissa. Yksi yrittäjistä oli harjoittanut toimintaansa viisi vuotta, yksi kahdeksan vuotta, yksi oli 11 vuotta ja kaksi viimeistä olivat 20 ja 25 vuotta.

5.4 Mitkä talli- ja hevosenhoitoon liittyvät työt kuuluvat lomittajalle

Kysymyksessä haluttiin tarkastella hevosyrittäjien omien mielipiteisiin turvautuen, mitkä tallin- ja hevosenhoitotyöt kuuluvat lomittajan työtehtäviin. Kysymyksiä olivat: ruokinta, hevosten harjaus, tallin rehuhuolto, terveydentilan tarkkailu, lääkitseminen, loimitus, tarhaus, karsinoiden siivoaminen, tallin yleinen puhtaanapito, tarhojen kunnossapito. Kaikki 5 yrittäjää vastasi kysymykseen ja täsmensivät mitä lomittajan kuuluu tehdä esimerkiksi tarhojen aitojen rikkoutuessa. Kysymykseen yrittäjät vastasivat aika samanlaisesti, joka tallilla lomittajan tehtäviin kuului hevosten ruokinta, terveydentilan tarkkailu, tallin yleinen puhtaanapito, hevosten tarhaaminen. Hevosten lääkitseminen ja esimerkiksi tarhojen kunnossapito oli vaihtelevaa.

”Jos lomituskjakson aikana jonkun hevosen tarhasta rikkoutuu aita, niin se täytyy korjata, jotta sinne voidaan hevonen tarhata normaalisti.”
(Haastateltava C).

Tällöin ei voida hevosta tarhata normaalisti ja siinä on myös vaarana hevosen loukkaantuminen, jos se viedään tarhaan jossa on rikkiäiset aidat. Lomittajilta siis täytyy löytyä maalaisjärkeä sekä viitseliäisyyttä tarttua ongelmakohtaan vahinkojen ennalta ehkäisemiseksi.

5.5 Yrittäjän hevosien lukumäärä

Yrittäjän hevosien lukumäärään vastasivat kaikki haastateltavat sekä kaikilla yrittäjillä luonnollisesti oli hyvin yli 8 hevosta, jonka lomaoikeus vaatii. Kysymyksen hevosten lukumäärä jakautuma kysyttiin seuraavanlaisesti: 8–12 hevosta, 13–17 hevosta, 18–25 hevosta, 26–30 hevosta, 31–30 hevosta ja yli 40 hevosta. Vastaukset

jakautuivat tasaisesti. Yrittäjiä oli kaks, joidenka hevosmäärät jakautuivat kohtiin: 13–17 hevosta ja 18–25 hevosta. Vain yhdellä yrittäjistä oli hevosia 26–30 kappaletta.

5.6 Tallityyppi

Kysymyksessä pyrittiin karkoittamaan tilannetta erilaisista tallityypeistä. Vastaus vaihtoehdot olivat: Karsinatalli, pihattotalli, aktiivitalli, jokin muu, mikä? Jokaiselta yrittäjältä löytyi karsinatalli, jonka lisäksi neljältä yrittäjältä löytyi karsinatallin lisäksi pihatto.

5.7 Tallin toimintamuoto

Tallien toimintamuotoon liittyvään kyselyyn vastasi kaikki viisi haastateltavaa. Talleilla harjoitettiin useampaa kuin yhtä toimintamuotoa pelkästään. Haastattelukysymykset olivat: täysihoitotalli, ratsastuskoulu, ravitalli, hevoskasvatus, oriasema- ja siittolapalvelut, matkailupalveluita tuottava yritys. Jokaiselta haastateltavalta yrittäjällä oli täysihoitotalli. Haastatteluista nousi esille, että esimerkiksi täysihoitotallilla saattoi olla myös hevoskasvatusta ja yhdellä oli matkailupalveluja tuottava yritys.

5.8 Lomittajien työajan riittävyys yrittäjien kokemusten mukaan

Kysymyksessä pyrittiin tuomaan esille, kuinka yrittäjien näkökulmasta lomittajien työaika riittää ja ehtivätkö lomittajat talleilla tekemään työnsä asetetun työajan sisällä. Kaikki viisi yrittäjää oli sitä mieltä, että lomittajille asetettu työaika riittää tallin töiden hoitamiseen. Lomittajilla saattaa ensimmäisinä päivinä kulua hiukan enemmän työaika, mutta kun rutiinit tulevat tutuksi, niin työaika ei ylity.

5.9 Yrittäjien kokemuksia siitä, jääkö lomittajalla tekemättä joitain työtehtäviä lomituksen aikana

Kysymyksessä pyrittiin ottamaan selvää jääkö lomittajille tekemättä joitain työtehtäviä. Yrittäjät olivat kaikki sitä mieltä, että lomittajilla ei jää työtehtäviä tekemättä ja siihen ei oikeastaan ole mahdollisuutta. Yksi yrittäjistä vastasi kohtaan mitä?

”Koska osa lomittajista ei aja traktorilla ja rehuhuollossa tarve useita kertoja viikossa”. (Haastateltava A.)

Lomittajille voitaisiin opettaa esimerkiksi perus traktorilla ajaminen, jolloin asialle olisi edes jonkinlaista pohjaa.

5.10 Lomittajan hankkiminen lomitukseen

Kysymyksessä oli tarkoitus tuoda esille eroavaisuutta, kuinka moni yrittäjistä hankkii itse lomittajan ja kuinka moni käyttää lomituspalveluiden työntekijää. Kaikki yrittäjät vastasivat kysymykseen ja eroavaisuutta oli nähtävissä. Kysymykset olivat: hankin lomittajan itse, käytän lomituspalvelujen työntekijää, sekä että.

Neljä yrittäjää hommaa itse lomittajansa varmistaakseen työtehtävien onnistumisen ja varmistaakseen lomittajien ammattitaidon tutulla ihmisellä ja yksi yrittäjistä vastasi käyttävänsä lomituspalvelujen työntekijää.

5.11 Jos hankit lomittajan itse, miksi?

Lisäkysymyksenä oli, jos yrittäjä vastaa edelliseen kysymykseen, että hankkii lomittajan itse, niin mitkä ovat päälimmäiset syyt tähän, koska käytettävissä olisi myös lomituspalveluiden työntekijä.

”Aikanaan kokeiltu kunnan kautta ja siellä enimmäkseen lehmälomittajia, jolloin ei ole hevostaustaa. Yrittäjälomittaja panostaa työhön, kun raha tulee itse lomittajalle suoraan eikä jonkun kautta...” (Haastateltava C).

Jokaisessa vastauksessa nousi esille, että yrittäjät haluavat ennestään tutun lomittajan sekä varmistaa ammattitaitoisen hoitajan lomansa ajaksi tallille näin pystytään myös vähentämään yrittäjän stressiä sekä takaamaan laadukas hoito eläimille loman ajaksi.

5.12 Oletko saanut lomituspalvelun kautta ammattitaitoisen lomittajan?

Kysymyksen tarkoituksena oli saada selville saako hevosyrittäjä mielestään tarpeeksi ammattitaitoisen lomittajan, jolloin yrittäjä voisi esimerkiksi lomansa ajaksi huoletta jättää työtehtävänsä lomittajalle. Kysymykset olivat: kyllä, lomittajani on ammattitaitoinen, lomittaja ei ole ollut ammattitaitoinen. Yrittäjät nostivat esille lomittajien riittämättömän hevostaustan. Yksi yrittäjistä oli suoraan sitä mieltä, että lomituspalvelun kautta on saanut ammattitaitoisen lomittajan.

5.13 Hevoslomituksen kehittämisvaihtoehtojen varteenotettavuus yrittäjien mielipiteiden mukaan

Tarkoitus oli tuoda esille mitä yrittäjät itse ajattelevat hevoslomitusten kehittämisestä ja siitä, miten sitä kannattaisi kehittää. Kysymykset olivat: perehdytyksen lisääminen, lomitusrunkaiden järjestäminen hevosiloille, hevosiin erikoistuneiden yrittäjälomittajien käyttö hevoslomituksissa. Kaikki yrittäjät olivat sitä mieltä, että lomittajien perehdytystä olisi lisättävä ja hevostaustaa pitäisi olla. Lomitusrunkaiden järjestäminen talleille nousi myös esille. Hevosiin erikoistuneiden yrittäjä lomittajien käyttäminen myös olisi varteenotettava vaihtoehto, mutta kysymykseksi tulee, että riittääkö yrittäjälomittajalle töitä elättääkseen itsensä tällä.

5.14 Lomittajien ammattitaidon parantamiskeinojen varteenotettavuus yrittäjien mukaan

Kysymyksen tarkoituksena oli tuoda esille, miten yrittäjien mielestä hevoslomittajien ammattitaitoa pystyttäisiin parantamaan ja tuomaan esille hevoslomitusten erilai-

suus. Kysymykset olivat: järjestämällä lomittajille lisäkoulutusta, perehdyttämällä lomittajia paremmin tilan töihin ennen lomitussjaksoa, samojen lomittajien työskentely samalla tilalla. Yrittäjiltä tuli samanlaisia vastauksia...

”Yksi päivä voi olla liian vähän, mutta pitkään perehdytykseen kuluu taas enemmän aikaa.” (Haastateltava E).

”Ainakin kaksi päivää pitäisi olla perehdytystä.” (Haastateltava C).

Kaikki vastanneet yrittäjät olivat sitä mieltä, että lomittajien ammattitaitoa voidaan parantaa mm. perehdyttämällä lomittajia paremmin tilan töihin ennen lomitussjaksoa sekä samojen lomittajien työskentely samalla tilalla. Lomittajille lisäkoulutuksen järjestäminen myös tuotiin esille.

5.15 Kuuluuko lomittajalle koneiden käyttöä. Esimerkiksi paalin haku traktorilla pellolta tai lannan siirtely pienkuormaajalla

Joillakin lomittajilla ei saata olla kokemusta koneiden kanssa työskentelystä ja kysymyksen tarkoituksena oli tuoda esille yrittäjien näkökulmasta kuinka hyvin lomittajat osaavat koneiden käytön sekä voiko yrittäjä luottaa siihen, että lomittajan voi päästää turvallisesti tekemään konetöitä ja kuinka paljon yleisesti hevostalleilla joudutaan tekemään töitä koneiden kanssa. Vastausvaihtoehdot olivat: kyllä, ei, haemme itse tarvittavat paalit lomitussjaksolle valmiiksi, emme luota, että lomittaja osaisi konetöitä. Kaksi hevosityrittäjää vastasi, että:

”meidän lomittajien hommiin kuuluu koneiden käyttö.” (Haastateltavat D ja E).

Kaksi yrittäjää vastasi, että

”kyllä kuuluu, mutta pyrimme hakemaan itse tarvittavat paalit lomitussjaksolle, koska kaikki lomittajat eivät välttämättä aja traktorilla”. (Haastateltava A ja B).

Yksi yrittäjistä vastasi selkeästi..

”en luota siihen, että lomittaja osaisi konetöitä ja esimerkiksi paalin haku pelloilta onnistuisi turvallisesti.” (Haastateltava C).

Näin ollen yrittäjät takaavat itsellensä, että ainakaan koneiden käytön aikana ei synny ongelmia ja yrittäjät hakevat mieluiten itse paalit valmiiksi, jolloin ne myös ovat helposti saatavilla lomittajan tarvitessa niitä.

5.16 Miten hyvin lomituspalveluissa ymmärretään hevoslomitusten erityisvaatimukset?

Kysymyksen tarkoituksena oli avata sitä niin, että ymmärretäänkö lomatoimistossa hevestallien vaatimukset ja lomittajan kokemus nähden siihen, että sinne voidaan laittaa lomittamaan sellainen henkilö joka pärjää. Vastausvaihtoehdot olivat: erittäin hyvin, hyvin, kohtalaisesti, huonosti, erittäin huonosti, en osaa sanoa. Kaksi yrittäjää koki, että lomituspalveluissa ymmärretään hyvin erityisvaatimukset. Yksi vastasi, että huonosti, ja kaksi vastasi, että kohtalaisesti. Yrittäjät nostivat esille, että lomittajan täytyy olla hyvin perillä hevosten tarpeista ja päivärutiineista.

5.17 Miksi olet valinnut kunnallisen lomituksen ja koetko sen hyödylliseksi?

Jos yrittäjä on valinnut kunnallisen lomituksen, niin kokeeko hevosityrittäjä sitä kautta saadun lomittajan hyödylliseksi sekä onko yrittäjä tyytyväinen.

”Kunnallisen kautta työsuhteet ja palkat helppo hoitaa. Koen hyödylliseksi, jotta saan asiantuntevaa palvelua ja tarvittaessa apua. Lisäksi äkillisten tilanteiden varalta kunnan kautta voi löytyä lomittaja, jollen itse sitä saa järjestettyä.” (Haastateltava E).

”Ehdottoman tarpeellinen! Työssä jaksamisen kannalta elinehto.” (Haastateltava A).

”Pakko oli valita, kun uudistusten myötä en saanut enää käyttää perheenjäseniä lomittamiseen. Ennen olin itsejärjestetyssä lomituksessa. Kunnalla ei ole osoittaa tarpeeksi ammattitaitoista lomittajaa minulle, mutta onneksi sopii se, että olen itse etsinyt sopivan henkilön.” (Haastateltava D).

5.18 Mitä ideoita sinulla yrittäjänä olisi hevoslomitusten kehittämiseen?

Vapaa sana:

Yrittäjät saivat vapaasti kertoa kokemuksistaan ja ideoistaan sekä kehittämistarpeistaan hevoslomitukseen sekä tuomaan näkemyksensä asiasta esille.

”Kaikille lomittajille kunnan koulutus hevosalan lomitusta koskien” (Haastateltava D).

”Tällä hetkellä olen tyytyväinen, kun on pidemmän jakson pois, ehtivät lomittajat oppia ns. talon tavoille hyvin. Lomittajien vaihtuvuus suurta, esimerkiksi yhden äitiysloman aikana oli 11 eri lomittajaa, mutta tämä sen vuoksi, kun kaikilla oli myös toinen työ tai opiskelivat samalla. Aiheutti hieman tiedonkulussa katkoksia, mutta kun oli mahtavat lomittajat, homma kuitenkin toimi.” (Haastateltava A).

”Perehdytystä ja koulutusta lisää. Tosin tätä voi olla vaikea omaksua, jos lomittajalla ei mitään aikaisempaa kokemusta hevosista. Lomitusrenkaiden kannalla olisin, jolloin hevostalleilla voisi olla oma hevosiin perehtynyt lomittaja ja olisin tällaisesta ehdottomasti kiinnostunut.” (Haastateltava E).

”Kouluttaminen ja eteenpäin vieminen. Hevoslomituksille oma rinki, jossa kokeneita hevoslomittajia. Esimerkiksi joku oma netti sivu, josta voisi katsoa esimerkiksi sairastapauksissa vapaana olevia lomittajia.” (Haastateltava C).

”Samojen lomittajien käyttö hevoslomituksissa.” (Haastateltava B).

6 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui hetken mietinnän jälkeen hevoslomitusten kehittäminen. Alkujaan työ oli tarkoitus tehdä vain Pohjois-Pohjanmaan alueelta, mutta alueellamme oli vain yksi lomaoikeutettu talli, joten alaa oli suurennettava. Näin helpommaksi tavaksi laajentaa alaa Etelä-Pohjanmaan alueella, jossa on enemmän talleja sekä pystyi helposti tekemään haastattelut koulunkäynnin sivussa. Aihe oli loppujen lopuksi helppo päättää ja pidin tärkeänä, että aihe on myös minulle mielenkiintoinen. Suurin syy miksi tästä aiheesta opinnäytetyöni tein oli, että olen itse aiemmin tehnyt kotipaikkakunnallani hevoslomituksia, mielenkiinto hevostalouteen ja muistan miettineeni töissä ollessani kysymyksiä, joita keräsin myös kyselylomakkeeseen.

Opinnäytetyön teko aika oli sinänsä haastava, koska siinä sivussa oli tehtävänä kolmannen vuoden opinnot myös. Haastattelujen osalta se oli taas parempi, koska talvella yrittäjillä on yleensä rauhallisempi ajanjakso menossa. Kesällä olisi luultavasti ollut hankalampaa saada yhteyttä yrittäjiin sekä löytää heidän kanssaan yhteistä haastattelu aikaa, koska varsomiset, heinän teot ja hevosten laidunkausi painavat päälle.

Työni aikana yllätyin positiivisesti, kuinka hyvin yrittäjät lähtivät kyselyyn mukaan ja olivat valmiita myöhemmin antamaan lisätietoja, jos siihen on tarvetta. Yrittäjiltä tuli myös kannustusta työtä kohtaan, koska aiemmin samanlaista työtä ei ole tällä alueella tehty. Aihe myös sai selvästi yrittäjät itse pohtimaan asioita uudesta näkökulmasta ja tuomaan hyviä vinkkejä esille. Keskustelut yrittäjien kanssa olivat mielenkiintoisia ja mieleenpainuvia.

Omasta mielestäni opinnäytetyö onnistui hyvin. Toki työstä olisi saanut laajemman, jos sen olisi tehnyt esimerkiksi kyselytutkimuksena tai lähettänyt yrittäjille linkin jonka kautta he saavat itse vastata kyselyyn omalla ajalla, mutta koin että saan konkreettisesti enemmän irti, kun käyn paikan päällä. Pääasiassa työ toteutui melko itsenäisesti ohjaajan avustuksella. Löysin yhden samankaltaisen opinnäytetyön, joka on tehty Pohjois-Savossa, jonka avulla pystyin hahmottamaan jo valmiiksi tul-

leisiin mielikuviin lisuketta. (Föhr 2015.). Eniten opinnäytetyössä aikaa vei kirjoittaminen ja haastattelujen tekeminen. Työni valmiiksi saaminen on vaatinut paljon työtä ja oman ajan käyttämistä sekä luotettavan lähdeaineiston hankkimista.

Hevostiloilta nousi selväksi ongelmaksi nykypäivänä lomittajien ammattitaidottomuus, jota voitaisiin lisätä järjestämällä hevoslomittajille koulutuksia. Yrittäjät nostivat myös puheenaiheeksi, että jos kaikki käyttäisivät kunnan lomituspalvelujen työntekijää, niin ihmiset voisivat työllistää itsensä halutessaan vain hevoslomituksilla ja tällöin myös lomittajat olisivat enemmän perillä hevostallien tilanteista ja perehdyttämiseen ei kuluisi niin kauan aikaa. Myöskin selkeänä ideana oli lomitusrenkaiden käyttö hevostiloilla sekä jonkunnäköinen lomituserkko hevoslomittajia tarvitseville, josta näkisi milloin kukakin lomittaja on töissä tai vapaalla ja tarvittaessa pystyisi soittamaan suoraan lomittajalle avuntarvetta vaatiessa. Myös karu totuus on, että lomaoikeutettuja talleja pitäisi olla enemmän, jotta tällainen saataisiin onnistumaan.

Yrittäjät eivät myöskään olleet kovin luottavaisia siihen, osaavatko kaikki lomittajat tarvittaessa hakea paalin pellolta tai ylipäänsä ajaa traktoria. Myös jonkinnäköinen koneiden käsittely kurssi ei ole pahitteeksi. Aina tällaisia asioita lisätessä pystytään varmistamaan yrittäjän rauhallinen ja stressitön lomavietto.

LÄHTEET

A 10.6.2010/588. Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta.

Föhr, L. 2015. Hevoslomituksen kehittäminen Pohjois-Savossa. Opinnäytetyö. [Verkkojulkaisu]. Iisalmi: Savonia AMK [Viitattu 19.1.2017]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97258/Laura_Fohr.pdf?sequence=1

Hevostalouden nykytilanne. Hevosalan haasteet. 2004. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 30.11.2016]. Saatavana: http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Hevosalanhaasteetpdf2007/hevosalan_haasteet_2004.pdf

Hevosalaa koskeva tukipolitiikka. Hevosalan haasteet. 2004. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 19.1.2017]. Saatavana: http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Hevosalanhaasteetpdf2007/hevosalan_haasteet_2004.pdf

Hevostalous lukuina. 2013. Hippos. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 11.4.2017]. Saatavana: http://www.hippos.fi/files/8773/Hevostalous_lukuina_2013_web.pdf

Hirvonen, P. Hyyppä, S. Jansson, H. Laine, P & Saastamoinen, M. 2007. Rehut ja sulavuus. Teoksessa M. Saastamoinen (toim.) Hevosen ruokinta ja hoito. Vantaa: ProAgria. Tieto tuottamaan 119, 24–28.

Itse järjestetty lomitus. 2016. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mela. [Viitattu 30.11.2016]. Saatavana: <https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/jarjestaminen/itse-jarjestetty-lomitus>

L 30.12.2015/1663. Maatalousyrittäjän lomituspalvelulaki. [Verkkojulkaisu]. Finlex. [Viitattu 30.11.2016]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961231#a30.12.2015-1663>

Lomitusopas. 2013. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mela. [Viitattu 22.11.2016]. Saatavana: http://www.mela.fi/sites/default/files/tiedostot/maatalouslomitus/lomitusopas_11122014.pdf

Lomituspalvelut. 2016. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mela [Viitattu 19.4.2017]. Saatavana: <https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/lomituspalvelut>

Lomitusrengas. 2013. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mela. [Viitattu 25.1.2017]. Saatavana: <https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/miten-toimin/lomitusrengas>

Maatalouslomitus. 2016. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Mela [Viitattu 22.11.2016]. Saatavana: <http://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/lomituspalvelut>

Maksullinen lomitus. 2016. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Mela [Viitattu 22.11.2016].
Saatavana: <https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/lomituspalvelut/maksullinen-lomitus>

MYEL-vakuutus. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Mela. [Viitattu 22.11.2016]. Saatavana:
<http://www.mela.fi/fi/elakevakuutus/myel-vakuutus>

Sijaisapu. 2016. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Mela. [Viitattu 22.11.2016]. Saatavana:
<https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/lomituspalvelut/sijaisapu>

Vuosiloma. 2016. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Mela. [Viitattu 22.11.2016]. Saatavana:
<https://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/lomituspalvelut/vuosiloma>

LIITTEET

Liite 1. Kysely

Liite1

1. Yrittäjän ikä

- 18-25- vuotias
 26-35- vuotias
 36-45- vuotias
 46-55- vuotias
 yli 55 vuotias

2. Yrittäjän koulutustausta

- Peruskoulu
 Kansakoulu
 Lukio
 Ammatillinen peruskoulutus
 Opistoasteen koulutus
 Ammattikorkeakoulututkinto
 Yliopistotutkinto

3. Kuinka kauan olet toiminut yrittäjänä: _____

4. Mitkä talli- ja hevosenhoitoon liittyvät työt kuuluvat lomittajille.

Työtehtävät	Kyllä kuuluu, tarkennus	Ei kuulu
Ruokinta		
Hevosten harjaus		
Tallin rehuhoito		
Terveystilan tarkkailu		
Lääkitseminen		
Loimitus		
Tarhaus		
Karsinoiden siivoaminen		
Tallin yleinen puhtaanapito		
Tarhojen kunnossapito		

5. Yrittäjän hevosien lukumäärä

- Yli 40 hevosta
- 31-30 hevosta
- 26-30 hevosta
- 18-25 hevosta
- 13-17 hevosta
- 8-12 hevosta

6. Tallityyppi

- Karsinatalli
- Pihattotalli
- Aktiivi talli
- Jokin muu, mikä? _____

7. Tallin toimintamuoto

- Täysihoidotalli
- Ratsastuskoulu
- Ravitalli
- Hevoskasvatus
- Oriasema- ja siittolapalvelut
- Matkailupalveluita tuottava yritys
- Jokin muu, mikä? _____

8. Lomittajien työajan riittävyys yrittäjien kokemusten mukaan

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

9. Yrittäjien kokemuksia siitä, jääkö lomittajalla tekemättä joitain työtehtäviä lomituksen aikana

Kyllä	
Mitä?	
En osaa sanoa	

10. Lomittajan hankkiminen lomitukseen

- Hankin lomittajan itse
 Käytän lomituspalvelujen työntekijää
 Sekä että

11. Jos hankit lomittajan itse, miksi? _____

12. Oletko saanut lomituspalvelun kautta ammattitaitoisen lomittajan?

- Kyllä, lomittajani on ollut ammattitaitoinen
 Ei, lomittaja ei ole ollut ammattitaitoinen
 Jotakin muuta, mitä? _____

13. Hevoslomituksen kehittämisehdotusten varteenotettavuus yrittäjien mielipiteiden mukaan

Perehdytyksen lisääminen	
Lomitusrenkaiden järjestäminen hevosiloille	
Hevosiin erikoistuneiden yrittäjälomittajien käyttö hevoslomituksissa	

14. Lomittajien ammattitaidon parantamiskeinojen varteenotettavuus yrittäjien mukaan

Järjestämällä lomittajille lisäkoulutusta	
Perehdyttämällä lomittajia paremmin tilan töihin ennen lomituskautta	
Samojen lomittajien työskentely samalla tilalla	
Jotakin muuta, mitä?	

15. Kuuluuko lomittajalle koneiden käyttöä. Esimerkiksi paalin haku traktorilla pellolta tai lannan siirtely pienkuormaajalla

- Kyllä
- Ei
- Haemme itse tarvittavat paalit lomitusjaksolle valmiiksi
- Emme luota, että lomittaja osaisi konetöitä

16. Miten hyvin lomituspalveluissa ymmärretään hevoslomituksen erityisvaatimukset?

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Kohtalaisesti
- Huonosti
- Erittäin huonosti
- En osaa sanoa

17. Miksi olet valinnut kunnallisen lomituksen ja koetko sen täysin hyödylliseksi?

Mitä ideoita sinulla yrittäjän olisi hevoslomitusten kehittämiseen? Vapaa sana: